

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Жилякова О.В., канд. екон. наук, доц.

Лисак Г.Г., канд. екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет

Фінансова інклюзивність багато років поспіль займає важливе місце серед пріоритетів, визнаних світовими спільнотами, органами державного управління, регуляторами фінансових ринків, науковцями.

Фінанси є паливом економіки, тому, чим краще буде працювати фінансова система і чим більше громадян будуть в неї залучені, тим краще працюватиме економіка країни [2, с. 11].

Фінансова інклюзія – це процес створення таких умов в державі, при яких всі верстви населення мають однакову можливість користуватися усіма фінансовими послугами та мати можливість отримати доступ до усіх фінансових продуктів та послуг [1].

Таким чином, фінансова інклюзія – це включення населення у фінансову систему та доступ до фінансових продуктів та послуг населення країни. Залежність показників розвитку фінансової системи держави від фінансової інклюзії населення очевидна, також логічним наслідком поглиблення фінансової інклюзії стає покращення рівня добробуту населення. Тобто фінансова інклюзія має займати ключове місце у стратегічних орієнтирах держави. Фінансова інклюзія має три складові:

1. Доступність до фінансових послуг.
2. Захист прав споживачів фінансових послуг
3. Розвиток фінансової грамотності.

Доступність до фінансових послуг та захист прав їх споживачів забезпечуються інфраструктурними рішеннями держави та бізнесу, регуляторними та законодавчими рішеннями держави.

Розвиток фінансової грамотності – важливе завдання в контексті євроінтеграційних прагнень українського суспільства, закріплених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, що, зокрема, стосується слідування європейським цінностям та досягнення європейських соціальних стандартів якості життя [2].

Серед суттєвих факторів впливу на рівень фінансової грамотності слід зазначити:

– Стан економіки. Такі фази економічного циклу як пожвавлення та піднесення (зростання) активують зацікавленість населення у інвестиціях, збільшенні доходів. Криза, спад, депресія, які характеризуються зниженням ділової і інвестиційної активності, зростанням безробіття, навпаки сприяють розвитку навичок ефективного управління особистими фінансами, зацікавленості в заощадженням, резервах.

– Стан фінансового ринку. Потенціал фінансових інструментів, зростання відсоткової ставки сприяють активізації інвестиційної діяльності як підприємств так і населення, та навпаки.

Повномасштабна війна зумовила погіршення економічної ситуації в країні, що негативно позначилося на добробуті населення та одночасно підсилила зацікавленість населення, фінансового сектору, бізнесу та держави у підвищенні рівня фінансової грамотності.

Серед чинників, що мотивують державні органи до розроблення державної політики з розвитку фінансової грамотності, турбулентність економічного середовища, невизначеність, кризи, соціальна нерівність, зростаюча складність фінансових послуг, їх цифровізація, зростання кількості випадків та обсягу збитків від шахрайства у фінансовій сфері.

Формування фінансової культури та підвищення рівня фінансової грамотності населення залежить від одночасних, цілеспрямованих та скоординованих дій держави, фінансових установ, бізнесу, закладів освіти та населення на основі комплексного та системного підходів. Враховуючи, історично сформований низький рівень фінансової культури, максимальний та наблизений у часі ефект від заходів, спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності, можливо досягнути лише за умов застосування стратегічного підходу, тобто формування та реалізації відповідної стратегії.

Реалізація затвердженої в Україні Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року здійснюватиметься за п'ятьма стратегічними цілями (якісна базова фінансова освіта, відповідальне фінансове життя, фінансово обізнані підприємці, просунута цифрова фінансова грамотність, сприятлива екосистема для розвитку фінансової грамотності), які деталізуються у 22 стратегічних ініціативах та ґрунтовно розкриваються в заходах.

Забезпечення підвищення рівня фінансової грамотності населення України на основі комплексного підходу потребує розвитку в країні екосистеми фінансової грамотності. Екосистема фінансової грамотності – сфера взаємодії великої кількості різноманітних суб'єктів (установ державної влади, закладів освіти, фінансових установ, експертів фінансового ринку, громадських організацій, медіа тощо) на засадах співробітництва та конкуренції з метою поширення в суспільстві фінансових знань, формування раціонального ставлення й проактивної поведінки населення під час вирішення фінансових питань, забезпечення фінансової стійкості та зростання добробуту населення України.

Ядром екосистеми фінансової грамотності стали чотири цільові групи: діти та молодь (5-24 роки), доросле населення (16+ років), підприємці, освітяни.

Рівень фінансової інклюзії знаходиться в прямій залежності від рівня фінансової грамотності та є одним з її індикаторів.

Посилення фінансової грамотності населення країни в сприяє фінансовій інклюзії за рахунок:

– зростання рівня довіри до фінансових установ та рівня користування фінансовими послугами;

- підвищенню рівня користування каналами дистанційного електронного обслуговування під час отримання фінансових послуг;
- поінформованості споживачів про свої права, механізми їх захисту; здатності відрізнити шахрайські дії;
- підвищення ефективності управління населенням своїми фінансовими зобов'язаннями, зниженню боргового навантаження та, як наслідок, зниження рівня проблемної заборгованості в активах фінансових установ;
- зростання фінансової інклюзії населення в цілому завдяки поширенню деякими споживачами власного успішного фінансового досвіду.

Реалізація місії та досягнення мети, визначених у Стратегії, залежатимуть від слідування зацікавленими сторонами ключовим принципам співпраці, а саме – партнерство, системність, практичність, доступність, масштабність.

Таким чином, реалізація Національної стратегії розвитку фінансової грамотності за рахунок об'єднання зусиль різних установ та масштабування заходів із підвищення рівня фінансової грамотності з метою посилення фінансової стійкості та впевненості громадян України, сприяння їх розвитку та поліпшенню добробуту. Одним з очікуваних результатів реалізації стратегічних напрямків є зростання фінансової інклюзії, що сприятиме зміцненню та розвитку фінансового сектору держави. В той же час треба зауважити, що процес стратегічного планування складається з чотирьох ключових фаз, дві з яких (моніторинг поточного стану та формулювання стратегії) виконано. Від синхронізації та комплексності підходу до наступних фаз стратегічного планування (реалізації стратегії, оцінки й контролю) залежатиме досягнення поставленої мети – підвищення рівня фінансової грамотності та інклюзії, зміцненню та розвитку фінансової системи в перспективі.

Інформаційні джерела:

1. Латковський П. П. Фінансова інклюзія як один із орієнтирів сприяння розвитку фінансової системи. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. – Т. 2. - С. 39-42.

2. Латковська Т. А. Фінансова інклюзія як ключовий фактор підвищення добробуту населення. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-ти річчя проголошення незалежності України та 25-ти річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 704 с.

3. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy>